

ИЗ ОДЛУКЕ
Д. ЈАНИЋИЈЕВИЋА
БЕОГРАД

C III - 9

У НОВОМЕ САДУ У НЕДЕЉУ 29. НОВЕМБРА 1881.

ГОДИНА VIII.

ПОЗОРИШТЕ.

БРОЈ 9.

УРЕЂУЈЕ А. ХАЦИЋ.

Извави свагда о дану сваке представе на по табака. — Стоји за Нови Сад 40, а на страни 60 новч. месечно. — Претплата се шаље администрацији „Позоришта“, у матичном стану, у Новом Саду.

НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ У БЕОГРАДУ.

(Свршетак.)

А каква му судба у будућности предстоји, то не знамо; али се добру надамо, јер му добра желимо.

Вешта и ревносна управа може учинити много, али не може учинити све. Њој још треба довољна материјална и морална потпора од стране народа.

Па зар позориште нема довољне материјалне потпоре у државној помоћи, а моралне у журналистици, код толиких новина?

Позориште је до сад уживало државну помоћ, и она му је тако рећи душу одржала. Је ли цифра те помоћи довољна, о томе се различно мисли. Многи веле, да није довољна. Ја велим, да јесте; али само онда, кад се не стављају претеране претензије на позориште и то на само позориште, т. ј. кад се не тражи, да наше позориште буде равно бечком и париском, а све остале установе да остану онаке какве су.

По мом мишљењу не лежи зло у томе, што је субвенција у опште, а с њоме и живот позоришта самог непрестано под питањем. Позориште је једино од наших установа, које никако не може да добије сталнога права на живот; за њега се ово право сваке године мора из нова да извођује, али опет свагда само на годину дана. Позориште је непрестано на „белом хлебу.“ Како се отпочне дебата о државном буџету, таки нас спонадне страх, да ће субвенција пасти као прва жртва начелу штедње. А такав живот није живот. Ту се само животари од данас до сутра; ту не може бити говора о каквом сталном раду, о спремању за дужи низ година, о набавци добрих глумачких снага.

Тако стојимо са материјалном потпором.

А са моралном? Са журналистиком? Исто тако.

Наша се журналистика бацила са свим на политику. У нашим новицама врло се ретко пише о позоришту, а и кад се што пише, то се чини не позоришту за љубав, него из ма каквих личних побуда. То су обично или „реклами“ за каквог драматског писца, за каквог глумца и глумицу, или су нападаји, жуччи и жестоки нападаји на њих, или на позоришну управу. Озбиљног члanka, који би разлагao корист и потребу позоришне установе, који би уклањао предрасуде против позоришта, једва читасмо икада. Било је ретких изузетака, али су то само — изузетци, а „exceptio firmat legem.“

Сад још нешто о позоришној згради.

Позориште је сазидано на оном месту, где отпре беше тако звана „Стамбул-капија“. Лице му је окренуто топчидерском брду и Сави. Ко плови Дунавом, тај га види само с леђа и уза ње прислонећу, доста неукусно дозидапу „дограду“. С лица се одмах улази у трем, под тремом је мама гостионица, над њоме посластичарница, а над овом позоришна канцеларија. С левог бока улазак је у вратарев стан и на позорницу, а над овим уласком је позоришна хаљинарница. С десног бока је улазак за кнеза.

На позорници су десно (од гледаоца) две мушке облачионице, лево две женске, острагу (у додати) облачионица за статистерију, сместишта за намештај и декорације, и сликарница. С лева је капија за коње и кола, с десна су степени на позорничне таване, где је и соба за позоришно оружје и друге реквизите.

На једно десадесет хвата од позоришта идући к дунаву има једна цамија, која је претворена у фабрику за гас, којим се осветљавају све позоришне просторије.

Из трема воде два уласка у партер, степенице с десна воде на прву и другу галерију, а степенице с лева у позоришну канцеларију и на трећу галерију.

У лепо украшеној позоришној дворани има три реда ложа, 14 у партеру, 13 у првој и 14 у другој галерији. Кнегева је ложа десно у првој галерији. Између ложа друге и прве галерије насликаны су грбови свију српских земаља; а између партерских ложа и оних од прве галерије виде се, слике знаменитијих српских владалаца, списатеља и уметника. Над позорницом је слика кнеза-основатеља Михаила М. Обреновића III. Горе на среди је сунчаник са више од сто гасних пламенова.

У партеру има 245 седишта; на првој галерији има 80, а на другој 72 седишта. Осим тога у партеру за стајање има 120, а на трећој галерији 260 места. Кад узмемо на сваку од 42 ложе (кнегева је као две друге) по пет особа, онда има места у позоришту за близу хиљаду душа.

Позоришна зграда стаје 21.137 дук. (сама зграда 14.920 дук., унутрашње уређење и намештај 5.002 дук., дограда 1.215 дук.)

Осим тога је утрошено на цамију, док је преобраћена у гасну фабрику, 633 $\frac{1}{3}$ дук. Материјал цамије вреди око 120 дук.

Овамо је до скора спадала још једна зграда мало даље од гасне фабрике. То је била турска тулбе-џамија (без минаре), где су се држале позоришне ствари, док још не беше дозидане ограде. На оправку тулбета утрошено је 106 дук.,

а материјал зграде цењен је на 80 дук. Ово је тулбе у пролеће 1875. срушену, ту дакле има позориште да добије најнаду од 186 дук.

Зграда са доградом, цамија и тулбе стају дакле скупа 21.876 $\frac{1}{3}$ дук. То би било позоришно непокретно имање, куд спада и велик плац између позоришта и цамије.

Вредност покретности је ова: позорница с таваном и подом 2.440 дук.; завесе, проспекти и покретно комаде око 1.200 дук.; гардероба, намештај позорнице и реквизите око 2.800 дук.; библиотека, рукописи, улоге и музикалије, око 100 дук. Свега покретности 9.440 дук.; а укупна вредност свега имања позоришног 31.316 $\frac{1}{3}$ дуката.

Број представљаних комада изнеће до сада око 350 комада.

Управа позоришна састоји се из управитеља, драматурга, редитеља (место празно) и благајника. Овамо спада и позоришни одбор од 3—4 лица.

Глумачко особље има 13 мушких чланова (4 стална, 7 редовних, 2 привремена) и 9 женских (3 стална, 4 редовна, 2 привремена). — Свирачки збор састоји се из 1 капелника и 12 свирача. — На позорници је сликар (уједно и машиниста), 4 његова помоћника, власуљар, хаљинар са помоћником, реквизитар и две облачиље. — Административно особље састоји се из писара, кључара, разносача објава, димничара и послужитеља. — У гасној фабрици има произвођач гаса и осветљач.

J. Ђ.

ЖИСТИЋИ

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ

(„Тражи се власпитач“, шаљива игра у 2 дела, с немачког превео М. Х. С., и „Шумска ружа“, шаљива игра у 1 чину, превео С. Д. К.)

Горња два комада представљана су у уторак 24. новембра о. г., и то први као већ старији у репертоару позоришноме, а други као нов.

Шумска ружа је швигарица Јелка (гђа Рајковић), унук умировљеног капетана Добрине (г. Лукић). Капетан је неизгодно прошао са својом женом, па због тога се и повуче у шуму, да своју унуку сачува од урокливих мушких очију. Али природа тера своје, не помаже ни шуму, ни самоћа, па ни сва вика на извалао и покварен свет. Кад се девојци срце препунило љубави и милине, оно тражи, коме ће се ишлити, па и — у шуми

налази, куда ће Шумарев син (г. Барбарић) био је слу чајно и изненада тако сретан, да на њега коцка падне.

Представа овога вечера испала је као и у опшој окружли и гледаоци могу бити задовољни.

Шумска ружа била је у свом елементу, па за то је и представљала природно без икаква усилјавања и напрезавања. За веселе, бевавлене и наивне улоге нико бољи од шумске руже. Гђа Рајковићка по нужди мора да представља и друге улоге; она, истинा, савлађује све незгоде и тешкоће по путевима, по којима јој се теже иде, али кад јој се даде прилика, да се појави у својој правој боји, онда тек покаже, шта вредн. — Још је једна улога овога вечера била у правим рукама, а то је улога старе кључарице Катице у рукама гђе Јене Поповићеве. Сама кључарица нагледа нам, као да се тек онако увукла у

читаву „шумску ружу“. Без ње би могло бити шумске руже, па би лепо било, а са кључарицом, гђицом Поповићевом, много лепше, јер нам је вачинила ону лепу „шумску ружу“. — Капетан (г. Лукић) и надшумар (г. Димић) другови су и пријатељи, па ипак један сед као овца и стар по изгледу, да не може старији бити, кретањем пак, говором и разговором био нам је много млађи, а шумар је још храпак човек, и у најлепшим годинама, а и говор му је млађи, но кретање и понашање баш право шумско, види се, да је шумар. Могли би парњаци павити, да једнаком добу, одговара што више и једнака спожашност. Међу тим, ако о представљању увседимо по старијој спожашности, уверићемо се, да је капетан бољи много од шумара. Најмлађа особа у „Шумској ружи“ је син шумара, Мирко (г. Барбарић). То му је показвала и маска и представљање, али ће и он, по природном закону, старији и зрелјији бивати.

„Тражи се власник“ и сретни смо, што у г. Ружићу (Фридриху) зацело палавимо и добра власница а и вешта представљача. Од свију лепих сцена, што изведе, најлепша је била она у „пијаном стању“. — Тврдица Венијамина нашао је верну слику у г. Добриновићу. Он као да је био у истини тврдица, јер тако добро извести — не може свако. — Породица Ровенбергова са слугом заједно била је добра. Слуга (г. Димитријевић) и кћи (гђица Л. Харићева) били су још бољи. Особито нам се допало, што се кћи није много мавила, премда је у један мах почела. Њени тужни призори већином не испадну природно. — Г. Банковић није погодио улогу Томе Габлера. Габлер је фино улагивало, а представљен је више прстодушно.

Чудновато нам долази, што ће розенбергов син, да уваме сестричину. Ако већ мора бити рођака, нека буде даља, а не тако близска. Ово би се могло назненити и то врло лако.

— е —

ПОЗОРИШТЕ.

* (Народно повориште у Загребу) „Нар. Ноv.“ пишу: „1. дец. поповљен је француски новитет „Дидије“, од Бертона. Престари учесник Дидије (г. Мандровић) љуби Луцију (гђицу Фрајденрајх), кћер свога најбољега пријатеља; девојку дакле, којој би он лако могао отцем бити, и која у истину за њега не осећа ништа више до детинске привржености. Луција љуби младога, лечника Ханирија (г. Миљковић), те тражи Дидијерову помоћ у отца, јер стари Рајмонд (г. Сајевић) неће ни да чује о удаји са младићем „без имена и без иметка“, коме се шта више незна ни за отца ни за мајку. Дидије, племенит човек, жртвује се; посним Ханирија, давши му своје име и свој иметак. Колика беше то жртва, може се пресудити у кобном часу, где се имао подписати женидбени уговор; у том тренутку Дидије полути. За 3 месеца оздрави Дидије; његови пријатељи, који га сад још више штују и љубе, чувају се, да у њему не пробуде успомену страшних оних часова; но обећани са љубљеном Луцијом, он се и сам домисли свему. Пукотина у његовој болној памти испуњена је; то проузроки опет страшну бол, али

и — здравље. Он употреби час, те по други пут састави два створа, која се љубе; овај пут није полути.

Од таквога материјала, од кога је Дидије саграђен, граде се обично узорни значајеви; па кад је и он доживио велику буру живота: жарку љубав под стару главу, свим је могућна и страшна посљедица, да полути. Добро је и то, да Луција није пошла за Дидијера; ту жртву смо ми с њезине стране очекивали, али њом би починила грех против величанства љубави — Али да је Дидије у размерно кратком времену оздравио и са свим заборавио на ужасну катастрофу, па кад му се дозвала у памет, ипак остао при здравој памети и при свом науму, да Луцију уда за Ханирија, — то није у Бертоновом комаду довољно обrazложено, а још мање оправдано. Нити етичког преимућества нема у „Дидијеру“. По нашем дакле мињеу није „Дидије“ управо лош; али вредност му је ефемерна. Повориште беше слабо посећено.“

* (Народна или пучка поворишта у Русији). Из Петрограда јавља се, да је министарство унутрашњих послова наумило да подигне тако звана народна или пучка поворишта за прост народ. Министарство мисли, да ће бити најбољи начин, да се не само народ одврати од кабаке (терчме) него и да се згодним поворишним комадима простом свету обрати пажња на последице пијанства. Пошто се така поворишта не могу поверити приватним подудетницима, то је министарство предложило петроградској думи (варошком представништву), да оснује једно или више таких поворишта. Дума је драговљно прихватила предлог. Али за варош Петроград, која има преко 800.000 становника, биће мало једно такво повориште, те с тога ће се морати подићи три или четири, и то у оним предграђима варошким, где има много фабричких радника. Та поворишта морају бити тврдо савидана, али бео икаквог раскошног намештаја. Цене месетима биће ове: за стојање 10 копејака, за седиште 20 копејака, а за засебна места 50 коп. за особе из виших стаљежа. Представе ће се давати само недељом и свећем. Али како ће се наћи глумци и згодни комади? Ако се распишу награде, поврвиће са свих страна нови пучки комади, а од прихода њиховог подмириће се издана награда. А у Русији има и онако доста даровитих песника, који ће радо из чистог родољубља радити у корист тако важне цели. А како ће се пабавити глумци? Као и у многим варошицама талијанским наћи ће се они у самоме народу. Заплатије радници, шваље, што преко недеље 6 дана раде марљиво свој посао, показаће се недељом као уметници, учитеље јутром а играче вечером И у Москви се ради па том, да се подигну пучка поворината као лек против пијанства. Али у томе чини сметњу тамошњи синод, који је издао налог, да си свештеник и педељом и за време постова не смеју давати шаљиве представе (комедије) — осим овбиљних комада, и то на страним јевицима! Тиме ће баш у дате, кад народ светкује, бити крчме онет пуне.

Издаје управа српског народног поворишта.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

9. ПРЕДСТАВА.

ВАН ПРЕТИПЛАТЕ.

У НОВОМЕ САДУ У НЕДЕЉУ 29. НОВЕМБРА 1881.

ПРВИ ПУТ:

ЖЕРВА ВИ ПРЕВОСТО.

ИЗВОРНА ТРАГЕДИЈА У 5 ЧИНОВА, НАПИСАО МИТА ПОПОВИЋ.

ОСОБЕ:

Бодин, краљ српски	Ружић.
Јакинта, његова жена	Д. Ружићка.
Косор, јакинтић љубимац	Р. Поповић.
Марко, жупан	Димитријевић.
Кочопар	Лукић.
Хвалимир	Рашић.
Страхиња { синови краља Радослава	Станојевић.
Бранислав	Јовановић.
Градислав	Барбарић.
Предиња, бранислављев син	Б. Хаџићева.
Први { грађанин	Банковић.
Други { најамник	Јовановић.
Први { стражар	Милосављевић.
Други {	Дилић.
	Добриновић.
	В. Поповић.

Дворани, целат, свита и виште војника.

У уторак 1. декембра по други пут: „ПРИЛЕПЧИВО“. Шала у 4 чина, написао др. Ј. Б. Швајцер, превео П. Ј. Мостић.

Улазнице могу се добити у писарници позоришној од 9—12 сахата пре подне и од 3—5 сахата после подне, а у вече на каси.

Ко од наших поштованих претплатника жељи своја места задржати и за ову представу, нека се изволи тога ради пријавити у позоришној писарници најдаље до 11 сахата пре подне.

ПОЧЕТАК У 7 А СВРШЕТАК У 10 САХАТА.